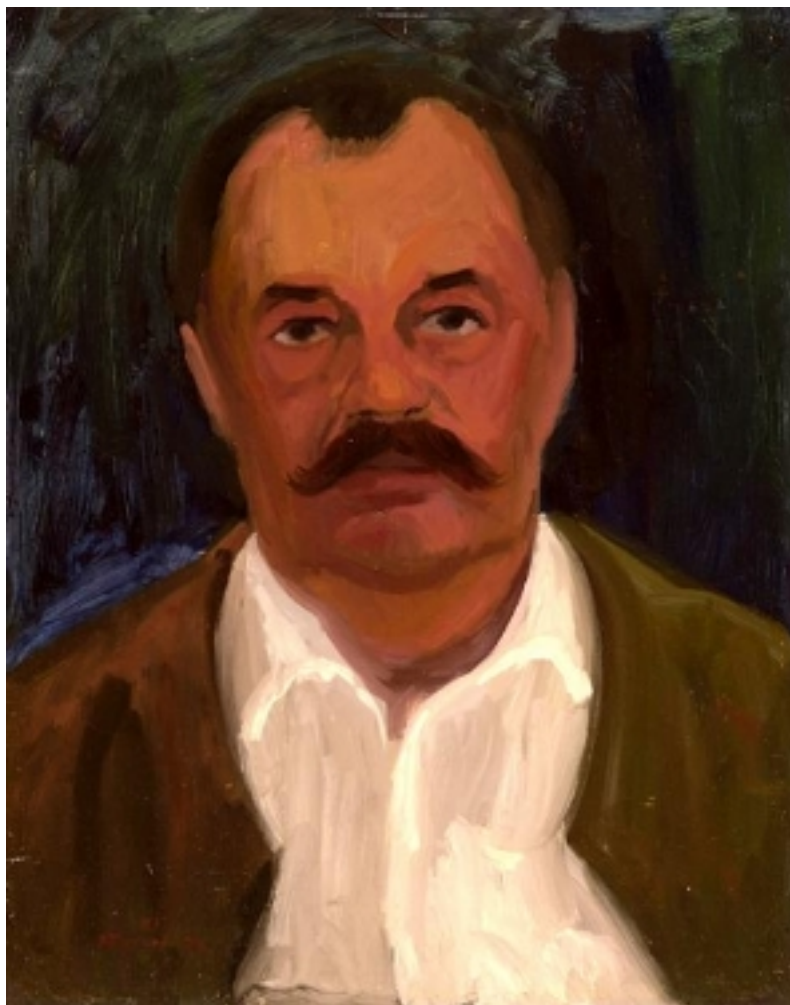

Lázár Ervin: Csillagmajor

A grófnő

Honnan, honnan nem, elterjedt a híre, hogy jön a grófnő. Négylovas hintóval. Állítólag már a ráadási lejárat is elhagyta, mindjárt befordul a Nagysaroknál.

Gróf Zagyalvy Sándorné, született gróf Heybarth Isztiméria nagy szívéről és módfeletti vallási buzgalmáról volt ismert. A rácpácesgresiek közül ugyan még senki sem látta, de azért úgy

beszéltek róla mint személyes ismerősükről, aki nem rühell leereszkedni a szegények közé.

– Nem ide jön, majd meglátják. Megy egyenesen Simontornyára – mondta Priger András.

Az asszonyok rosszalló tekintetet vetettek feléje, még hogy nem ide, maga vészmadár, maga mindig csak vészmadárkodik.

Aki hegyezte a fülét, már hallhatta is a hintókerekék száraz ropogását. A négy szürke kényesen emelgette a lábait, a hintó közeledett, mint egy látomás. Na ugye, Priger András!

Akkor már ott állt a pusztá apraja-nagyja a házvégiben. A libériás parádés kocsis kihúzta magát, pörge kalapján lengett a két fecskefarkú szalag. Két kézzel, rövidre fogva tartotta a szárat, a rácpácesresi kocsisok, akik lőcsre akasztott hajtószárral jártak, látták, nagyon érti a dolgát, finom ívben odakanyarodott melléjük, egy alig látható mozdulattal megállította a lovakat, a négy szürke földbe gyökerezve állt.

Földbe gyökerezve álltak a rácpácesresiek is. Isztike balján egy társalkodóné vagy valaki ilyeski ült. Most kipattant a hintóból, Isztike oldalára került, nyújtotta neki a kezét. Isztike leszállt a földre. A földnek persze meg se kottyant, mert súlytalan volt Isztike, lenge, földre lépése súlytalanságától Hujber Gyula megérezte a saját földhorpasztó nehézségét, valami szégyenkezésféle fogta el.

Isztike idősebb volt, mint képzelték, az arca fikarcnyit sem hasonlított egy képzeletbeli grófné arcára, egy kicsit minden hosszabb volt rajta a kelleténél, de nem kellemetlenül vagy visszataszítóan, épp ellenkezőleg, a hosszúkasságában volt valami a rácpácesresiek előtt ismeretlen, különös szépség, ráadásul a két távolálló nagy szem – mintha nem is rájuk, hanem valahová a hátuk mögé, valami messzi, titkos csodára nézett volna – besugározta az arcát. Akárha El Greco festette volna világra, olyan volt Isztike – de Rácpácesresen nem ismerték El Grecót, csak annyit tudtak, hogy a régi képzeletbeli grófnőkép nyomtalanul kihullott belőlük, s úgy érezték, ők már időtlen idők óta tudják, hogy egy igazi grófnő ilyen. Mint Isztike.

– Jó napot! – mondta, ők meg szégyenkezve, hogy megelőzte őket, kórusban mormogva

köszöntek, botladoztak a levegőben a kezitcsókolomok, jónapotok és dicsértessékek, hogyan is kell köszönni egy grófnénak? Szotyori Istvánné erős kényszert érzett, hogy letérdeljen, de akkor Balogné kilépett közülük, Isztike elé állt.

– Engedje meg, hogy megcsókoljam a kezét.

Isztike elmosolyodott, átölelte Balognét, és kétoldalt megcsókolta az arcát.

Nahát! Meglebegtette őket a bensőséges mozdulat, bizseregtek a szívek. Látjátok, megcsókolta! Még az is megrendítően szeretetteli volt, ahogy Isztike a csók után finoman eltolta magától Balognét, és hunyorogva, ahogy az erősen rövidlátók szokták, szemügyre vette. Tétova mozdulattal megérintette az asszony ruháját, a középső és a mutatója végigsiklott a szakadt pruszlikon, aztán még hátrább lépett, tekintete a toldott-foldott szoknyáról lecsusszant Balogné meztelen lábfejére. Balogné, amennyire csak tudta, összehúzta magát, a lábujjait a föld felé hajlította, hátha így észre sem vevődik, hogy mezítláb van.

– Nem tudtuk, hogy jönni tetszik... ha tudtuk volna... van ám nekem cipőm. Meg ünneplőm is... Csak nem tudtuk...

De Isztike figyelme akkor már a többiekre röppent, hunyorogva bámulta a mesebelien ócska ruhákat, a rongyos, kitérdesedett nadrágokat, a férfiak trágyalé áztatta, ormótlan, félretaposott bakancsait, a foszladozó, zsákvászonnal talpalt tutyikat, az ülepeken virító cérnasugaras foltokat, a hónaljban szakadt kabátokat, még Szűcs Lajos szikramarta borkötényének is jutott egy rosszalló tekintet, pedig hát az olyan volt, amilyennek lennie kellett egy kovácsköténynek.

– Nahát – mondta.

A Fölsőház felől, a földtetejű pincék és a szotyolaszárral bekerített tyúkólak takarásából ekkor óvakodott elő Katunci. Észrevétlenül szeretett volna a sokadalomhoz osonni, de máris szúrós pillantások bökődtek, ide ne merj jönni, Isztike szentséges közelébe, te világ szégyene – ezt mondták a tekintetek. A villogó szemek Isztike figyelmét is Katuncira terelték.

– Maga is jöjjön ide – mondta szelíden.

– Az csak ne közelítsen – kiabált közbe majdhogynem tiszteletlenül Balogné.

– Miért? – kérdezte Isztike.

– Mert rosszéletű.

– Azért csak jöjjön – mondta Isztike elszoruló hangon, és aprókat pihegve, szent borzalommal nézte a közeledő nagydarab leányt.

A rosszéletű tisztos távolságra a pusztaiaktól is meg az elő vendégektől is megállt. Ott is volt, meg nem is. Isztike arca lassan-lassan visszaangyalodott, finom kis mosoly rebbent a szája szögletén.

– Aglája ruhái éppen ráillenek – súgta a társalkodónőnek, az meg majdhogynem felvihogott.

– Mellben azért lehet, hogy szűk lesz – sutyorogta vissza a társalkodónő s pár pillanatig újra a kitörő kacagással küszködtek, mint két komolytalan bakfis, de Isztike idejében erőt vett magán, s a pusztaiak felé fordult.

– Kedveseim – mondta nekik –, jövő vasárnap mindenki rendes ruhát kap tőlem. Hermina kisasszony majd összeírja magukat.

Ezzel föllebbent a hintóra, búcsút intett.

– Egy óra múlva visszajön magáért a fogat – mondta Hermina kisasszonynak.

A libériás kocsis megmozdította a gyeplőszárat, és a grófi hintó elporzott a négy szépléptű szürkével.

Hermina kisasszonynak kihoztak egy asztalt meg egy széket, Balogné egy saját kezűleg horgolt csipkével le is terítette az asztalt, de nagy bánatára a kisasszony félretolta, mert a cérnagöbök átütöttek a papírján.

És jöttek sorban a Barták, Prigerek, Keserűk, Bútösök, Jósvaiak, Krániczok, Mészárosok... Mindenkinek oda kellett állnia Hermina kisasszony elé, ő meg fölírta az illető nevét és mögéje egy számot. Péli Rozika meg is pöndörödött előtte.

– Aztán szép lesz az a ruha?

– Gyönyörű – mondta Hermina kisasszony, és kedvtelve nézegette Rozika istenáldotta kereksegeit, és a neve mögé írt számot bekarikázta.

Katunci maradt a legvégére, bizsergette a bőrét az izgalom, hátha ő nem kap, de Hermina kisasszony az asztal elé intette, és nem is írt számot a neve mögé.

– Maga Aglája grófnő ruháit kapja – mondta méltóságteljesen.

Soha még vasárnapot nem vártak olyan sóvárogva, mint akkor Rácpácegresen. Már kora reggel odagyűltek a ház végébe, és lesték a lőrinci utat. A régi göncök olyan idegenül fityegtek rajtuk, mintha sohasem lettek volna az övék. A puhábbja jó lesz majd pelenkának, a durvábbja foltnak, ablakmosó rongynak, mifenének.

Már-már azt hitték, megint becsapták őket, de nemhiába mondta Balogné, hogy Isztike nem olyan, mert késő délután megérkezett Rácpácesgresre a gumikerekű grófi társzekér – a rácpácesgresiek batárnak hívták, a szecska szállítására szolgált, a szokásosnál háromszor magasabb oldaldeszáján még egy kis ajtó is nyílt, hogy könnyebben meg lehessen szabadítani a rakománytól. Most persze nem szecska volt benne, hanem jókora csomagok, mindegyik rendesen cukorspárgával átkötve, s keménypapíron a spárga alá tűzve egy név. A batáron a kocsis mellett két jól megtermett férfi ült, vadászruhában vagy miben, mindenesetre zöld ruha volt sötétzöld hajtókaival, a kalapjuk is zöld volt, fécántollcsokor meg vaddisznósörte díszítette. A rácpácesgresiek megbabonázva nézték a csomagokat, egy kis szorongással a két vadászruhást s attól, ahogy a batár megállt, tudták, hogy várni kell, amíg meg nem jön Isztike.

Esteledett, mire megérkezett. De most nem szállt le a hintóról, csak kedvesen intett nekik, a nevében Hermina kisasszony libbent oda eléjük. A két vadászruhás mögéje állt.

„Köszönni azért tudhatnának” – gondolta Priger András, és sötét felhőcske libbent a szívében, de erővel elhessegette, „a fene a borúlátó természetedbe, András” – mondta magának.

Pedig hát nem akármit mondott Hermina kisasszony. Akkor kapják csak meg az új ruhát, ha ami rajtuk van, elégetik.

– Az alsószoknyákat is? – kérdezte ijedten Balogné. Isztike tiszteletére mind a hat alsószoknyáját fölvette, hogy dúdosabb legyen. Majdnem egészen újak. A stafírunkjából való kettőn kívül mind új.

– Mindent – mondta szigorúan Hermina kisasszony. – Mit sajnálja, selymet meg gyolcsot kap helyette.

S mert súlyos csend támadt, fenyegetően hozzátette:

– Akinek nem tetszik, hazamehet.

Isztike rezdületlenül ült a hintóban.

– Na, ha van vállalkozó, lépjen elő – mondta Hermina kisasszony, megjártatta rajtuk a tekintetét, megállapodott Katuncin.

– Maga?

Katunci megkönnyebbülve elindult. Bánja is ő az ócska rongyait, ennél csak jobbat kaphat. Elsőnek azért mégsem akart... De most hívták. Ment.

Jó távolacskán, a kút és a két, téglalábakon álló, urasági góré között tüzet gyújtottak a vadászruhások. Szalmával kezdték, rőzsével folytatták, aztán megbontottak egy farakást is. A tűz kísérteties lángcsóvákat lövellt az ég felé. A vadászruhások visszajöttek a házvégébe, csak Hermina kisasszony meg Katunci maradt a tűz mellett. A vibráló fényben hol megnőttek, hol összezsugorodtak, néha-néha belevesztek a homályba. Átderengett a sötétben, ahogy Katunci áthúzza a fején a ruháját, aztán egy mélyvörös lobbanás, kerek kis füstpamat felhőzött el az ég felé, és bár igazából nem látták, mindnyájan tudták, hogy meztelenül áll a tűz mellett. Aztán sejteni lehetett, hogy öltözködik, a ruhája meg-megvillant, mintha ékszerekkel volna megtűzdelve. Megindult feléjük. Kijött a tűz fényköréből, eltűnt a csiraistálló árnyékában, aztán egyszerre csak teljes pompájában előttük állt. Türkiz színű, mélyen kivágott flitteres nagyesztélyiben. A hajában aranypánt.

A visszafojtott lélegzet fölszakadt, csodálat, öröm meg irigység hangjai vegyültek, és Péli Rozika már futott is.

– Én is, nekem is! – kiabálta.

Könnyű kis ruháját úgy nyelte el a tűz, hogy még csak egy füstpamatot sem böffentett, s aztán jött Rozika is, csipkével ékesített kék-fehér ruhában, magas sarkú cipőben, a lába néha kicsit megbicsaklott, de olyan szép volt, mintha egyenesen a mozivásznonról jött volna. S a karján neki

is ott a másik rend ruha, az alsóruhák.

– Hú, selyem – mondta az anyja, ahogy összecsippentette a két ujjá közé.

Most már nem volt megállás.

Ette a tűz a pöntöket, réklikeket, keszkenőket, a kopott krepdesinblúzokat, pargetszoknyákat. És jöttek vissza az asszonyok, királynői estélyikben, abroncsos szoknyákban, csipkés blúzokban, finom körömcipőkben, csatos magas szárúban, arannyal díszített piros csizmácskáiban. Csak bámulták egymást, moslékosdézsában cserzett kezük ismerkedett a lágyan leomló anyagok érintésével, a sima gombok finom domborulataival, a habkönnyű csipkével.

A férfiaknak a két vadász osztogatta a ruhákat.

A tűz most már erőlködött, vastag derekú füstoszlop sötétítette, egyik-másik súlyos ruhadarab majdhogynem eloltotta, feketevörösén izzottak a félretaposott bakancsok, az izzadsággal és istállósaggal átitatott kabátok, a házak közé beszívárgott az égett rongy és bőr szaga.

És jöttek a férfiak is. Priger András frakkban, lakkcipőben, Kránicz Sándor díszmagyarban, Jósvai Jancsi térdnadrágban. A szerencsésebbjének vadászruha jutott, vagy tábornoki nadrág, piros lampasszal. De akkor még senki sem tudta, ki szerencsés, ki nem, hacsak a tehénistálló padlásáról kiröppenő kuvik nem, ami a göré tetejéről bámulta a nem mindennapi máglyát, és hosszú íkkel jajgatott. A népnek aztán jajgathatott, mert akkor már a gyerekekkel voltak elfoglalva, eszem a szívüket, jaj, de szépek, meséből lépett elő mindenik, tüllben bársonyban, gyöngyös koszorúban.

Megrendülten álltak a házvégében, tarkán, boldogság és kétség közt billegve.

Isztike leszállt a hintóról, odament hozzájuk, egyik-másik emberhez közelhajolt, némelyikük ruháját könnyedén meg is érintette. A szeméből előfényeskedett egy nagy könnycsepp. A

meghatottság rájuk is átragadt, az asszonyok szipogtak.

A grófnőt Hermina kisasszony fölsegítette a hintóra, aztán maga is melléje ült, a fogat eltűnt a sötétben. Megmozdult a lomha batár is, gumikerekeinek sisegése maga volt a csönd. Távolodott.

A meghatottság elpárolgott, valaki nagyot rikkantott a sötétben, nevetések bugyborékolnak, a lányok pörögtek, hosszú szoknyáik, mint a kinyílt virág. Előkerült a citera, Mészáros Juliska rázendített, kora hajnalig ropták a rácpácegresiek, lehet, hogy a Vódli tanyáig is elhallatszott a nagy vigasság.

Kora reggel jókora zuhé kerekedett, a hamu alatt izzó ruhamáglyából gőzfelhőcskék szivárogtak az ég felé. Az emberek álmosan sereglettek elő a házakból, szokatlanul mozogtak a furcsa ruhákban, a lakkcipők megmerítkeztek a sárban. Hujber Gyula lenézett a lábára.

– Na, meg vagy körösztüve – mondta a cipőjének.

A tehénistállóban a fejőgulyások laposakat pislantottak egymásra, és amikor Kráncz Sándor díszmagyarban megjelent a nyikorgó faajtóban, kitört az ellenállhatatlan röhögés. Kráncz Sándor először sértődötten kiegyenesedett:

– Azt hiszitek, a ti kacabajaitok különbek!

De aztán maga is beállt a nevetők közé.

Gazdag Pisti végigsétált a placcon, és meg-megpördülve, hogy az ijedező tehenek jobban láthassák a flaszterkoptatáshoz szabott szűk nadrágját és a bő eszterházi kockás zakót, így kiabált:

– Ezt nézzék meg, tisztelt marhák, ilyen még nem láttak.

Folyt a műsor, a hahota.

Priger András a frakkjában ki sem jött a lakásából. Tekergette a nyakát, hátulról is meg akarta nézni magát.

– Asszony – mondta –, vágd le ezt a csücsköt. Még megbolondúnak tülle a disznaim.

Így aztán Priger András disznai sohasem láthattak igazi frakkszárnyakat.

Az asszonyok se jártak különül. Húzták a slafrokjaikat a sárban a tyúktól felé menet, a magas sarkú cipőben meg-megbicsaklott a lábuk. Előbb a derekukra kötötték a szoknya alját, de úgy sem volt az igazán jó, Balogné nem is kukoricázott, elővette az ollót. Nosza a többiek is. Vágtak, fejtettek, toldottak, foldottak, reccsentek a foggal eltépett cérnaszálak, szakadtak a díszes zsabók és kézelők, foszlottak a csipkék, díszek, műtyürek és flitterek. A kombinékból takaros alsószoknyák készültek, a hálóingekből blúzok, röpiék. Munkába fogták a férfiak ruháit is, bővítettek, szűkítettek, lefejtették a fölösleges frinc-francot, másnap reggel Kránicz Sándor kabátjában maga Isztike sem ismerte volna föl az egykori díszmagyart, hacsak közelebb nem hajol és észre nem veszi a sujtások és zsinórok sötétlő helyét.

A cipőket Bodonyi mester vette kezelésbe, ügyes tömzsi kis bunkókká alakította a magas sarkakat, tágított, bevarrt és fölmetzett. A cipők cipőformát öltöttek.

Egy hét múlva a rácpácegresi viselet majdnem olyan volt, mint a régi. Nem mondom, az idegenek kissé elbámultak rajta, de hát az idegennek amúgy is az a dolga, hogy bámuljon. Egyedül Katunci járt a mélyzöld estélyiben, mindössze csak annyi, hogy gombostűvel föltűzködté a ruhája alját, csataktól, sártól, portól óva. És megváltozott a járása is, kényesen járt.

– Csak annyit mondok neked – figyelmeztette jóindulatúan Szotyoriné –, jobban teszed, ha megreperálsz a ruhádat, mert baj lesz belőle.

De Katunci nem értett a szóból, inkább napközben ki sem dugta az orrát hazulról. Mindennap talpig megmosakodott, felöltötte a nagyestélyit, és nézegette magát a kéttényérnyi törött tükrében. Holdfényes éjszakákon kióvakodott a szobájából, és a disznóólak mögött álmatag léptekkel föl-alá sétált. A ruhája ugyanúgy ragyogott, mint első este. A hold elgyönyörködött benne.

– Látjátok ezt a kurvát? – mondta Balogné. – Már megint ott eszi a fene a disznóólak mögött.

– Mert mindig viszket neki, azért kelleti magát – mondta Bűtösné.

Szép lassan megindultak az asszonyok a disznóólak felé. Takarásban. Voltak vagy tizenketten. Katunci éppen fordult, az arcát a hold felé tartotta. Ki tudja, mire gondolhatott. Megrohanták. Hersengett a bársony, átokszavak sziszereztek, Katunci nyüszögve jajgatott.

Másnap megint nagy eső esett. Zöld rongyokat mosott bele a földbe. Rácpácegresen helyreállt a rend.